

**MEDICINE
PROBLEMS**

.uz

ISSN 3030-3133

**TIBBIYOT FANLARINING
DOLZARB MASALALARI**

**TOPICAL ISSUES OF MEDICAL
SCIENCES**

Nº 7 (3)

2025

САЙТ: <https://medicineproblems.uz>
ISSN: 3030-3133

MEDICINEPROBLEMS.UZ
TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI
№ 7 (3)-2025

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2025

BOSH MUHARRIR:

ISANOVA SHOIRA TULQINOVNA- Tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat tibbiyot universiteti

TAHRIR HAY'ATI:

TIBBIYOT FANLARI

Safarov Zafar Fayzullayevich –tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xakimov Murod Shavkatovich –tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Mavlanov Alimbay – tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ergashev Nasriddin Shamsiddinovich - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent pediatriya instituti;

Abdullayeva Nargiza Nurmatovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Djurabekova Aziza Taxirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Xaydarova Dildora Kadirovna - tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Ruziboyev Sanjar Abdusalomovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Sattarov Oybek Toxirovich- tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Niyozov Shuxrat Tashmirovich - tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Shomurodova Dilnoza Salimovna - tibbiyot fanlari doktori, dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Tavasharov Bahodir Nazarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Xalmetova Feruza Iskandarovna – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

G'aybiyev Akmaljon Axmadjonovich - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Qo'ziyev Otabek Juraqulovich – tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Ergasheva Munisa Yakubovna - tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Ollanova Shaxnoza Sirlibayevna – tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti;

Safarov Zafar Fayzullayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya tibbiyot instituti;

Xayitov Ilxom Bahodirovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Alimov Suxrob Usmonovich- tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Fozilov Uktam Abdurazzokovich - tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Raximov Oybek Umarovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent pediatriya instituti;

Sattarov Inayat Saparbayevich – tibbiyot fanlari nomzodi, Toshkent tibbiyot akademiyasi;

Abidov O'tkir O'ktamovich – tibbiyot fanlari nomzodi, Buxoro davlat tibbiyot instituti;

Amonova Zaxro Qaxramon qizi - tibbiyot fanlari nomzodi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti.

FARMATSEVTIKA FANLARI

Zulfikariyeva Dilnoza Alisherovna - farmatsevtika fanlari doktori (DSc), professor, Toshkent farmatsevtika instituti;

Toshpo‘latova Azizaxon Dilshodovna -
farmatsevtika fanlari doktori (DSc), professor,
Toshkent farmatsevtika instituti;

Xusainova Rayxona Ashrafovna -
farmatsevtika fanlari doktori (DSc), dotsent,
Toshkent farmatsevtika instituti;

Maksudova Firuza Xurshidovna farmatsevtika
fanlari doktori (DSc), dotsent, Toshkent
farmatsevtika instituti;

Ziyamuxamedova Munojot Mirgiyasovna -
farmatsevtika fanlari doktori, Toshkent
farmatsevtika instituti, dotsent v.b.;

Rizayeva Nilufar Muxutdinovna –
farmatsevtika fanlari nomzodi, dotsent
Toshkent farmatsevtika instituti;

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB

MASALALARI elektron jurnali 02.03.2023-
yilda 132099-sonli guvohnoma bilan
davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:

Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik
Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron
manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

MUNDARIJA

Fayziyeva Nozima

AYOLLAR SALOMATLIGIDA ENDOKRIN KASALLIKLAR PROFILAKTIKASINING IJTIMOIIY-
PSIXOLOGIK OMILLARI5-11

Ro'zumbetova Safura, Umarova Zamira, Tursunova Laylo

PODAGRIK NEFROPATIIYADA BUYRAKLARNING SHIKASTLANISH MEXANIZMI 12-17

Abduraxmanov Karshi, Alikulov Erkin

SIL KASALLIGINI KOMPLEKS DAVOLASHDA DORIVOR O'SIMLIKlardan FOYDALANISHGA
ZAMONAVIIY YONDASHUVLAR 18-21

Kurbonov Behzod

MARKAZIIY OSIYO POPULYATSIYASIDA "SPORTCHI YURAGI" FENOMENI: O'ZBEKISTON
SPORTCHI VA HARBIYLARINING ELEKTROKARDIOGRAFIK VA EXOKARDIOGRAFIK O'ZIGA
XOS XUSUSIYATLARI 22-26

Axunbabayeva Muxtasar

YOSH BEMORLARDA MIOKARD INFARKTINING KLINIK KECHISHI VA FUNKSIONAL
O'ZGARISHLARI 27-31

Turgunov Shukhratillo, Mirzaabdullaeva Diyora

THE ROLE OF A CLINICAL PSYCHOLOGIST IN PRIMARY HEALTHCARE: THE NEED TO
IMPLEMENT IT IN THE WORK OF POLYCLINICS AND PROSPECTS 32-34

Буранова Сагдияна

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ БИОМАРКЕРОВ В ОЦЕНКЕ ПРОФИБРОЗНЫХ ПРОЦЕССОВ ПРИ
СИСТЕМНОЙ СКЛЕРОДЕРМИИ 35-38

SIL KASALLIGINI KOMPLEKS DAVOLASHDA DORIVOR O'SIMLIKLARDAN FOYDALANISHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Abduraxmanov Karshi Xolxodjaevich

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent,
Guliston davlat universiteti "Tibbiy fundamental fanlar" kafedrası mudiri.
Email: qarshixonxolxodjayevech@mail.ru
Tel: +998994942961.

Alikulov Erkin Azamovich

Tibbiyot fanlari nomzodi,
Guliston davlat universiteti "Klinik fanlar" kafedrası mudiri. tel: +998945800071.
Email: Alikulov.1803@umail.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada sil kasalligini davolash rejimlariga dorivor o'simliklar vositalarini integratsiyalashning zamonaviy yondashuvlari va turli o'simlik vositalarining samaradorligi hamda xavfsizligi bo'yicha ilmiy ma'lumotlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: sil, davolash, hayot sifati, o'simlik dorivor o'simliklar.

MODERN APPROACHES TO THE USE OF MEDICINAL PLANTS IN THE COMPLEX TREATMENT OF TUBERCULOSIS

Abduraxmanov Karshi Xolxodjaevich

Candidate of Medical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of "Fundamental Medical Sciences" at Gulistan State University.

Alikulov Erkin Azamovich

Candidate of Medical Sciences,
Head of the Department of "Clinical Sciences" at Gulistan State University.

Annotation. This article presents scientific data on modern approaches to integrating medicinal plant preparations into tuberculosis treatment regimens, as well as the efficacy and safety of various plant preparations.

Keywords: tuberculosis, treatment, quality of life, medicinal plants.

DOI: <https://doi.org/10.47390/Med-pro/v3i7y2025/N03>

Kirish. Sil barcha a'zolarga, lekin ko'pincha o'pkaga ta'sir qiladigan xavfli yuqumli kasallikdir.

JSSST ma'lumotlariga ko'ra (2023 yil), butun dunyo bo'ylab taxminan 10,7 million kishi sil mikobakteriyalari bilan kasallangan. Har yili taxminan 8 million kishi faol sil kasalligiga chalinadi va taxminan 3 million kishi kasallikdan vafot etadi [3,4].

JSTning bashorat qilishicha, sil kasalligi keyingi 10 yil ichida butun dunyo bo'ylab kasallanish va o'limning asosiy 10 sababidan biri bo'lib qoladi [5].

Sil kasalligi iqtisodiy va ijtimoiy omillar, hayot sifati va ovqatlanish ta'sirida bo'lgan tibbiy va ijtimoiy muammodir.

Bugungi kunda sil kasalligi yuqumli kasalliklardan o'limning asosiy sababiga aylandi. Nafas olish yo'llari kasalliklari faol sil kasalligining barcha shakllarida ustunlik qiladi [8].

20-asrning so'nggi o'n yilligida sil kasalligi butun insoniyat uchun ofat sifatida global hamjamiyat tomonidan qayta baholandi.

Bugungi kunda sil kasalligi "engilmas kasallik" bo'lib qolmoqda va katta tibbiy va biologik muammo hisoblanadi.

Bu muammo butun dunyo bo'ylab sog'liqni saqlash muassasalarining e'tiborini tortadi va uni keng tarqalgan yuqumli kasallik sifatida yo'q qilish uchun katta sa'y-harakatlarni talab qiladi.

Dunyoning ko'plab mamlakatlari sog'liqni saqlash byudjetlarining katta qismini sil kasalligi muassasalari tarmog'ini saqlashga, sil kasalligining oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishga, bemorlarni aniqlash va davolashga sarflaydilar.

Sil kasalligining yanada tarqalishini kamaytirish va oldini olish hamda sil kasalligi bilan bog'liq epidemiologik vaziyatni yaxshilash uchun Respublikamiz hukumati ushbu kasallik bilan bog'liq vaziyatni doimiy ravishda kuzatib boradi.

Qoida tariqasida, kasallik faol sil kasalligiga chalingan bemor bilan uzoq vaqt aloqada bo'lgandan keyin va immunitet tizimining zaiflashishi fonida yuzaga keladi [2,6,7].

Materiallar va usullar. Dunyo bo'ylab an'anaviy davolash tizimlarida boy tarixga ega bo'lgan fitoterapiya sil kasalligini davolash uchun istiqbolli qo'shimcha davolash usulini taklif etadi.

O'simlik vositalariga bo'lgan qiziqishning qayta tiklanishi ularning sil kasalligini davolashning ko'plab jihatlarini, jumladan, sil mikobakteriyalariga qarshi antimikrob faolligini, davolashning yon ta'sirini yumshatish va immunitetni oshirish imkoniyatlari bilan bog'liq.

Jigarni himoya qilish uchun qizilmiya va oshqozon-ichak trakti noqulayligi uchun zanjabil kabi o'simlik vositalari sil kasalligini davolashda yordamchi vosita sifatida o'rganilgan.

Dorivor o'simlik vositalarini sil kasalligini davolashga integrasiya qilish istiqbolli bo'lsa-da, xavfsiz va samarali foydalanishni ta'minlash uchun bir qator muammolarni hal qilish kerak.

Natijalar va muhokama: Sil kasalligini davolashda ba'zi o'simlik vositalaridan foydalanishni qo'llab-quvvatlovchi, ularning samaradorligi va xavfsizligini aniqlash uchun qat'iy klinik sinovlar zarur.

Sil kasalligini davolashda dorivor o'simlik vositalarini qo'llash bo'yicha dalillarga asoslangan ko'rsatmalarni ishlab chiqish ustuvor vazifa hisoblanadi (O'simlik tibbiyotidagi klinik sinovlar, 2021).

Sil kasalligini davolashda dorivor o'simlik vositalaridan foydalanishni targ'ib qilish an'anaviy bilimlarni zamonaviy ilmiy tadqiqotlar bilan birlashtiradigan ko'p tarmoqli yondashuvni talab qiladi.

Sil kasalligini davolashda o'simlik vositalarining barcha imkoniyatlarini o'rganish uchun o'simlikshunoslar, farmakologlar va shifokorlar o'rtasidagi hamkorlik juda muhimdir.

Bundan tashqari, bemorlarning nuqtai nazarlari va afzalliklarini davolashni rejalashtirishga kiritish sil kasalligini davolashning integrasiyalashgan strategiyalarining maqbulligi va samaradorligini oshirishi mumkin.

O'simlik tibbiyoti an'anaviy sil kasalligini davolashga qo'shimcha yondashuvni taklif etadi, uning potensial samarasi antimikrob faollikni oshirish, immunitetni qo'llab-quvvatlash va davolashning yon ta'sirini yumshatish kabi potensial foydalarga ega.

Sil kasalligini davolashda dorivor o'simliklarning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun standartlashtirish, dori-darmonlar va o'simliklarning o'zaro ta'siri va klinik dalillarga ehtiyoj masalalarini hal qilish juda muhimdir.

Ushbu sohadagi tadqiqotlar rivojlanib borayotganligi sababli, ushbu global sog'liqni saqlash muammosini hal qilish uchun yanada yaxlit va bemorga yo'naltirilgan yondashuvlarni ishlab chiqish istiqbolli hisoblanadi.

Xulosa. Sil kasalligini davolashga qo'shimcha yondashuv sifatida o'simlik tibbiyotini o'rganish ushbu doimiy global sog'liqni saqlash muammosida bemorlarning natijalarini yaxshilashga intilishda istiqbolli yo'nalishni ifodalaydi.

Dorivor o'simlik vositalarini an'anaviy sil kasalligini davolash rejimlariga integrasiya qilish potensial foydalarni, jumladan, antimikrobl samaradorlikni oshirish, bemorlarning bardoshlilikini oshirish va immunitetni kuchaytirishni taklif etadi.

Sil kasalligini davolashda o'simlik tibbiyotidan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari ushbu tabiiy birikmalarning samaradorligi va xavfsizligini tasdiqlashga, an'anaviy bilimlarni zamonaviy tibbiy amaliyot bilan integrasiyalashga qaratilgan ilmiy - tadqiqotlarning tobora ko'payib borishi bilan tavsiflanadi.

Xulosa qilib aytganda, sil kasalligini kompleks davolashda dorivor o'simliklardan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari an'anaviy tushuncha va ilmiy tadqiqotlarning kesishishini ta'kidlaydi.

Sil kasalligini davolashda dorivor o'simliklardan foydalanishni tushunish va qo'llashni takomillashtirishimiz bilan birga, xavfsizlik, samaradorlik va bemorlarning natijalariga ustuvor ahamiyat berishimiz juda muhimdir.

Doimiy tadqiqotlar va innovasiyalar orqali dorivor o'simlik vositalari sil kasalligini davolashning kelajagini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etishi mumkin, davolash usullarini takomillashtirish va bemorlarning tajribasini yaxshilashga umid baxsh etadi.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Abdugapparov F., Parpieva N. N., Massavirov Sh., Riskiev A., Grigoryan R., Buziashvili M., Tukvadze N. (2021). O'zbekistonda sil kasalligi plevritiga shubha qilingan bemorlarni tashxislash va davolash natijalari. Axborotnoma. 53.
2. Askarova R. I. Xorazm viloyatida sil kasalligining epidemiologik ko'rsatkichlarini tahlil qilish // Fan, ta'lim va madaniyat. - 2024. - № 2 (68). - P. 41-43.
3. Belova K. N., Bakumes V. S. Sil kasalligi epidemiologiyasi // Fanda boshlanish. - 2023. - 73-76-betlar.
4. Vizel A. A., Gurileva M. E. Sil kasalligi. - Moskva, 2019. 207-bet.
5. Grishina T. Yu. Sil kasalligi epidemiologiyasi. - № 2013y, № 3 (28), 18-22-betlar.
6. Rahimov A. K. Xorazm viloyatida sil kasalligi bilan kasallanish darajasi // Akademiya. - 2024. - № 3 (79). - 36-40-betlar.

7. Tillyashayxov M. N., Mamarasuleva O. U. DOTS strategiyasini amalga oshirish jarayonida O'zbekistonda sil kasalligining epidemiologik ko'rsatkichlari // Qozog'iston klinik tibbiyoti jurnali. - 2013. - № 2 (28). - B. 55.
8. Shelkova E. S., Romanenko V. V. Kecha, bugun, ertaga sil kasalligi // Tibbiy alifbo. - 2015. - 1-jild. - № 6. - B. 34-42.

MEDICINEPROBLEMS.UZ-

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB

MASALALARI

№ 7 (3)-2025

TOPICAL ISSUES OF MEDICAL SCIENCES

TIBBIYOT FANLARINING DOLZARB
MASALALARI elektron jurnali 02.03.2023-
yilda 132099-sonli guvohnoma bilan
davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.
Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
mas'uliyati cheklangan jamiyati.

TAHRIRIYAT MANZILI:
Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik
Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron
manzil: scienceproblems.uz@gmail.com